

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4.50 fl.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 24 cor.
1/2 an 12 cor.
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl. a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Nădejdea neamului.

(M) Dascăli învechiți, cu pecetea conștiinței strădălnice își petrec cu bunătate mâinile moi, peste obrazul mlădițelor ce le-au cultivat și zimbesc mulțumiți de roadele obținute; directori veșnic necunoscători în ale caldelor hodini își așează ochelarii în dreptul ochilor și impart povește de drum; fiecare slovă din graiul lor este un ban neprețuit și fiecare povață este un ecou de glas ocrotitor...

Moșnegi sprijiniți de toiegele vechi, sub armindenii dela poartă, își despărțesc cu degetele uscate genele albe, petrecând din ochi odraslele pline de sănătate și fericire, până departe în lungul drumului...

Fiori porniți, ca dintr'un ungher nebănuț le înfloară întreagă ființa, în care abia mai stăruie doar svâcnirea flăcării lor, pornită de mult spre talgerul de stângere, și ca siliți de forțe lăuntrice, înviorați de-o vedenie par'că se ridică sub argintul razelor de soare, plutind ușori pe-o clipă spre paravana, ce tăinuște de-atâta vreme lumina acelei zile, de dorul căreia ne-au răposat și moșii și părinții...

* * *

Intâiul factor, fără de care pulzarea la o viață cu aspirații și visuri de împlinit este absolut imposibilă, nu încapem în doială, că este numai și numai țesătura tare, sănătoasă, plină de forțe și energii a unei tinerimi conștie de chemarea ei.

O greșală, care privită cât de cât prin sticle microscopice ia proporții uriașe, — înseamnă a te opri superficial în fața cumpenei, ce condiționează balastul spre binele ori desavantajul neamului.

Nu poate fi o filozofie mai sănătoasă călăuzitoare pentru tinerime, decât a-și cunoaște adevăratul ideal și a-se ști însufleți pentru acela.

Dar, precum energia ori cărui

corp e condiționată dela însași calitatea materiei ce-o conține, — la fel vom sta și cu forțele, cari se ascund în fibrele unor brațe tinere.

Tinerimea este nădejdea neamului!

Conștiințiozitatea, aprofundarea chemării sale nu sunt note imperioase — aceste atârnă dela a sa putere de voință.

Brațe înfiorate de-un sânge curat, ca aurul; piepturi zvâcnitoare de bătaile unei inimi ferită la depărtări chilometrice de curenții prăpăstioși a-i blasării; insetare nepotolită după lumină de soare — iată factorii, cari ne dau siguranță necontestată despre idealul balast din viitorul neamului.

Când tinerimea română înotând în clocotul orașelor, pe cât de mari, pe-atâta de infectate, — va ajunge la resonul de-a ști încunjura făgașurile grele de întunec și putrejiune; când va înțelege, că idealul, ce trebuie să și-l cristalizeze fiecare suflet tineresc, — nu se poate realiza nici odată, până când oarbea în besnele infecțiunii, care, ca o epidemie se întinde pas de pas astăzi; când va începe să caute după acești factori, cari ne vor feri necondiționat în viitorul nesigur, — atunci strălucirea viitorului neamului românesc cine o va putea contesta?

— Atunci nădejdea neamului nu va fi un ideal irealizabil.

* * *

Când scriem șirele acestea, se va fi potolit poate, aproape la toate altarele mai mici, sau mai mari de cultură — clocotul acela de glasuri, care în nuansele lui minuscule, imprăstie lămurit parcă, setea însuflețită după știință!

Sute de fii de român s'au abătut la vetrele părințești, bucurându-se de fericirea acelor clipe, cari numai acolo le pot trăi, în lumea aceasta...

— Lor le trimitem acestea șire. Urechea lor vrem să se plece și la inima lor să pătrundă, înșiși să se

convingă despre adevăratatea celor de mai sus.

Vieața și trecutul părinților noștri servească de îndemn și ambiție tinerimii noastre, pentru binele neamului românesc.

Congresul euharistic din Viena și României greco-catolici. După cum se știe în luna lui Septemavrie se va ținea în Viena congresul euharistic sub patronajul Măjestații Sale.

La acest congres au fost invitați și prelații gr. cat. români, ca să ia parte în fruntea credincioșilor români uniți cu Roma. Având însă în vedere, că în situația primejdă în care se află azi bisezica română gr. cat. și în urma stării sufletești foarte deprimate a credincioșilor ei, o participare în număr corespunzător și demn se pare dela început imposibilă.

După cum suntem informați prelații români, precum și conzistorul arhidiecezan din Blaj, au hotărât să nu inaugureze acțiune de propagandă, pentru participarea oficioasă și în masse mari a Românilor gr. catolici la congres.

La acel congres vor lua parte numai prelații formând grup separat în procesiune și slujind liturgie separată, după ritul românesc, cu asistența preoților și cântăreților români atașați prelaților anume spre acest scop.

Studiul religiunii în România. Ministerul instrucțiunii publice din România a încredințat pe preotul Gr. Popescu-Breasta să cerceteze, cum se propune în Germania studiul religiunii la feliuritele școli. Rezultatul experiențelor preotul Popescu l'a depus în un mare raport către Minister, pe care l-a și tipărit în credința, că va deștepta și pe alți bărbați chemați, să se gândească la o nouă îndrumare a studiului religios în țară.

Reproducem după „Seara” concluziile pâr. Popescu, ca unele ce pot fi instructive și pentru noi.

„Din cele publicate în raportul preotului Gr. Popescu-Breasta, rezultă că națiunea germană consideră ca scop al întregului în-

vătămant formarea de caractere morale și ca atare învățământul are să fie așa fel întocmit în cât să servească acestui scop. Pentru aceasta învățământul moral-religios a căpătat o situație centrală, în jurul cărui se grupează toate celelalte materii de învățământ.

„Legile, regulamentele și programele școlare din Germania, cer categoric acest lucru. Profesorii caută să implănteze învățământul religios cât mai adânc în inima școlarilor, făcând din el un patrimoniu scump alături cu celelalte cunoștințe necesare în viață.

„Alături cu învățământul religios, școala germană se îngrijește în mod deosebit și de educația religioasă morală a tinerimei. Pentru aceasta profesorul de religie stă mereu în contact cu sufletele școlarilor săi studiindu-le și îndreptându-le pe calea adevărurilor creștine.

„Instrucția și educația religioasă morală astfel predată produce efecte minunate pe cari numai un rău voitor ori indiferent nu le poate lua în seamă. Cine nu cunoaște în adevăr, seriozitatea, răbdarea, cinstea și puterea de muncă a cetățeanului german? Oameni de caracter, iubitori de țară până la sacrificiu au priceput mai bine de cât oricare alt neam principiile mântuitoare ale învățătorei creștine, aplicându-le la viața și nevoile zilnice. Biserica aci, ca și în Anglia, e sufletul națiunii, iar preoții ei, trimișii providențiali cari au a înduce toate mizeriile omenesti. Fiii țării ești dintrun mediu religios și cult ascultă și urmează cuvântul lor. De aci încrederea în biserică, de aci spiritul de asociație și jertfă pentru binele aproapelui, al neamului.

„Și acum, dacă ne întoarcem privirea la țara românească — spune preotul Gr.

Popescu-Breasta, — la modul cum e organizat învățământul religios în școlile noastre școli, ce constatăm? O descriere completă a studiului religiei. E drept, că religia figurează și aci, ca și în Germania, în fruntea obiectelor din programă. Dar aceasta e o situație pură externă, fără nici o legătură și fără nici o influență asupra marelui învățământului și al educației școlare. E o imitație pur formală.

„Aceiași lipsă de legătură, în care stă religia față cu celelalte obiecte ale învățământului din programa noastră, o găsim și între diferitele principii teologice ale învățământului religios.

„Ceeace e mai trist e faptul, că învățământul religios, în actuala organizare, nu poate să împărtășească elevilor toate cunoștințele necesare viitorului creștin și cetățean.

„El nu are nici putința, nici timpul material și poate nici competența sau tragerea de inimă a unora din propunitorii lui spre a face aceasta. Felul cum sunt alcătuite programele de religie în învățământul primar și secundar adevăratese acest lucru. Nu mai trebuie amintit faptul straniu, că religia nu figurează în programa multor școli din țară, parcă elevii acelor școli n'ar fi creștini și n'ar trebui să cunoască principiile dreptății, ale binelui, cinstei și omeniei.

„In ceea ce privește educația religioasă școlară, apoi aceasta nu poate fi de cât o umbră, căci frecventarea Bisericii în chip mecanic și numai de către elevii școlii primare nu poate fi considerată ca un mijloc efectiv pentru educația religioasă.

„Negreșit că cu asemenea organizație și desconsiderare a învățământului și educației religioase nu putem culege de cât roade triste și amare.

„Lipsind educația religioasă din școală va lipsi și din familia a căror membrii îi vor

forma tinerele generațiuni ce urmează școala. Lipsiți de o bază morală solidă și de o adevărată concepție despre lume și rolul ei mai mult, tinerii noștri intră în societate, unde întâmpină același mediu rece și ireligios.

„Societatea noastră nu contribuie absolut cu nimic la cultivarea și întărirea moralității în popor, iar glasul Bisericii, deși desmorțit pe unele locuri, nu e auzit de nimeni, pentru că n'a învățat al prețui.

„Dacă aceasta este starea de fapt a spiritelor și a moravurilor din țara noastră atunci nu mai rămâne îndoială, că până mai e vreme se impune o urgentă îndreptare.

„Realizarea tuturor idealelor noastre, apropiate și depărtate, stă ascunsă în cutele unei premedieri morale ce e poate de numai instrucțiunea și educațiunea tinerilor generații în adevărurile credinței noastre strămoșesti de care se leagă atâtea amintiri scumpe nouă tuturor. Vremile și împrejurările în care trăim au nevoie de caractere tari și hotărâte cari să țină piept ori cărei eventualități. Asemenea caractere nu ni le poate da decât instrucțiunea și educația școlară, făcută în spiritul și în adevărul religiei creștine ortodoxe.

„Dacă prin urmare formarea de caractere morale trebuie să fie urmărite prin școală și dacă derim în mod sincer îndreptarea atâtor rele din țara aceasta, atunci să croim altă soartă învățământului religios, dându-i locul de cinste și rolul de căpetenie între celelalte obiecte de învățământ. Cei ce vor fi chemați să facă această urgentă reformă vor avea conștiința împăcată, că și-au făcut datoria, contribuind la formarea de caractere energice și hotărâte, întărind astfel forțele neamului și asigurându-i viitorul.“

FOIȚA.

Din „Divina Comedie“ a lui Dante. Infernul.

Cantul VIII.

Dante cu Virgiliu trec conduși de luntrașul Flegias, peste râul Styx și străbat în cetatea Dite, încunjurată cu ziduri puternice. Dincoace și dincolo de Styx sunt două turnuri de pază, de pe cari veghiază diavoli, anunțând cești de dincoace apropierea sufletelor prin signale de foc: unul, două, trei sau mai multe după numărul sufletelor cari sosiau. Din turnul de pe malul opus se răspundea prin un singur signal, ca dovadă că semnul a fost priceput. La sosirea lui Virgiliu și Dante se aprind deci două focuri, ca numai decât să se ivească și în turnul celalalt, la o depărtare mare, signalul obișnuit. Obiceiul de-a da aviz despre sosirea cuiva prin signalele de foc, era general, pe timpul lui Dante, la cavalerii stăpâni de castele.

v. 5) Numai decât după ivirea signalului de foc pe țărnuț opus, porni prin undele murdare ale Styxului o luntre mânăta de văslașul Flegias cu ințelea săgeții răpezite de arc. Sub numele de *Flegias* se ascunde un spirit diabolic. Numele ca atare

este împrumutat din mitologie. Flegias, fiul lui Marte și a Crisei, aprinsese pe vremuri templul lui Appolo din Delfi, pentruca să-și răzbune asupra acestui zău, care-i pângărise fata Coronide. De aci numirea de *Flegias*, dată spiritului rău, care ducea sufletele la cetatea *Dite*, cetate de foc. Flegias, derivă dela *φλέγω*, a arde.

v. 6. 7.) Strigătul de biruință a lui Flegias pornește din convingerea nestrămutată că și aceste două suflete, ca mii altele, sunt destinate focului. Dar vorbele lui Dante îl luminează numai decât, spre marea lui supărare, despre contrariul.

v. 9.) . . . . . că e încărcată

Când furăm deci în luntre apoi văzui.

Aceste versuri sunt mai clare în original. Dante zice, în original, că luntrea părea încărcată numai după ce descinse în luntre și el. Și e firesc așa ceva! Flegias și Virgiliu erau doară *spirite*.

v. 10—13) Umbra murdară cu care se întâlnește în cale, e cum se va vedea mai târziu *Filippo Argenti*, cavalier superb și îngâmfat, foarte bogat, cărui îi plăcea pompa din seamă afară. Numele de *Argenti* l'a primit, pentrucă își potcovise calul de călărit cu argint. Nu vrea să-și spună numele său, fiindcă nu e legat de el nici o vrednicie, sau fiindcă pentru el, om superb, e prea rușinos halul în care a ajuns: de a petrece în glodul apelor Styxului. Asta e soarta amară, se așteaptă pe toți cei îngâmfati, fie

ei cât de suși; fie ei chiar și regi, cum ne spune mai la vale în vers 15. Per quao peccaverit homo, per haec et torquetur. Le-a trebuit acestora *mărire* li-se dă ca răsplătă pedeapsa cea mai umilitoare: de-a petrece pururea 'n noroiu ca porcul, animalul cel mai necurat.

Nu trebuie să ne pună în uimire, că Dante se bucură în v. 19. de chinurile lui Filippo Argenti și de furia lui neputincioasă, când îl atacă ceialaltă osândiți. Lombardi, examinând atent toate locurile unde Dante compătimentește pe careva din infern, pentru soarta lui aspră sau dimpotrivă se bucură de ea, constată, că bucuria are loc numai în fața chinurilor persoanelor, cari s'au revoltat nemijlocit contra lui Dumnezeu sau au vătămat adânc interesele desaproapelui lor.

v. 22) „S'apropie acum... s'apropie acum, cetatea zisă Dite, Cui mult îi e și rău bătut poporul.“

Cuvinte solemne sunt acestea în gura lui Virgiliu, cari arată, că locul spre care merg e distinct de drumul percurs până acum. După locurile de tortură ale celor unei cercuri descrise în cânturile precedente, urmează *infernul profund*, cu patru cercuri, în cari e pedepsită *răutatea și bestialitatea*, cari iasă la iveală în anumite păcate mai mari.

Locul acesta fioros se cheamă: cetatea „Dite“. Dite, era la păgâni Dumnezeul avuției și corespundea numelui lui Satana sau Lucifer. În terminologia lui Dante, deci ce-

Costache Negri.

1812—1912.

Duminecă în 30 Iunie s'a desvilit la Galați, — precum amintisem în numărul nostru trecut, — statua lui Costache Negri, unul dintre aceia, cari a luptat pentru Unirea principatelor și a pus temelile României moderne de astăzi.

Desvilitărea s'a făcut în mijlocul unor serbări frumoase, după un program fixat de către comitetul aranjator. La serbare au luat parte toate societățile locale cu drapel, voind să arete, prin aceasta, că îndeplinesc o sfântă datorință, dând onorurile cuvenite unui fiu al neamului, „care și-a iubit neamul și țara mai presus de ori-ce“.

Din prilejul acesta cunoscutul scriitor E. Gârleanu, a publicat în editura „Minerva“ un volum prețios de „Versuri, proză și scrisori ale lui C. Negri, precedat de-un studiu interesant asupra vieții și activității literare-politice și culturale a comemoratului scriitor.“

C. Negri s'a născut la Iași, în Martie 1812 din părinții: Petruche Negri, mare visterier al Moldovei și Smaranda, fiica Vornicului Miron Donici, fost părcălab la Seroca.

Și dânsul, la fel cu marii reprezentanți ai generației sale a studiat în cele mai luminate școli din Apus.

Pe vremea lui Ghică Vodă, este trimis, în 1853, ca reprezentant al Moldovei, pe lângă Aali Pașa, apoi la Constantinopol. În Divanul Adhoc, în care a luat parte, ca deputatul Galați-ilor (în 18 Decembrie 1857) a votat pentru improprietărea țăranilor. La anul 1858 i-se propune Coroana Moldovei. El însă respinge aceasta și lucră cu tovarășii săi iubiți, din toate puterile, pentru ducerea la îndeplinire, a

vechiului vis frumos și aducător de noroc: Unirea principatelor.

După-ce Cuza Vodă a fost ales de domnitor al Moldovei, C. Negri îi deveni cel mai credincios și cel mai iubit sfetnic.

Fiind detronat Cuza, se retrage din viața politică a României. Retras trăi izolat, departe de vuetul lumii, în Tg.-Ocna, până la 28 Septembrie 1876, când s'a stins, după o scurtă boală, în vârstă de 64 ani.

La desvilitărea statuei lui C. Negri au luat parte și ministrul *Nenișescu*, *Duiliu Zamfirescu* și N. Iorga.

Chipul marelui C. Negri, turnat în mărime naturală, este reprezentat în picioare, în pozițiune de orator. Pe soclu, a cărui înălțime este de 6 m., sunt fixate următoarele inscripții și plachete:

Pe primul soclu, în față, la picioarele bronzului este așezată o plachetă de bronz cu data de 1812—1876. Placheta reproduce un fragment din cuvântarea-toast ținută de Negri la Paris, la 23 Decembrie 1848, în mijlocul Românilor emigrați:

„Suntem milioane de Români reslețiți. Ce ne lipsește ca să ajungem un neam tare? Unirea, numai Unirea. Să trăească Unirea Românilor!“

În partea opusă e o altă plachetă de bronz reproducând un fragment din scrisoarea adresată de el din Tg.-Ocna lui Alexandri, când a aflat, că este pus în fruntea celor 41 candidați pentru Domnie, în 1858:

În visurile mele înflorite se arată viitorul României.

„Sunt de ajuns bărbați Moldoveni, mai vrednici de însărcinat cu povara Domniei, cari au și adevărate drepturi legale, și cu cari astăzi nu mă pot asemăna, decât în deopotrivă durere, pentru binele acestui al nostru pământ.“

Pe al doilea soclu se află, în față: in-

scripția „Lui C. Negri“; în dreapta o plachetă de bronz represântând pe C. Negri în momentul când rostește la Paris cuvântarea, din care un fragment este reprodusă în placheta de sus, iar în stânga o altă plachetă reprezentând o adunare intimă la casa lui Negri din Mânjina. Pe această plachetă se disting chipurile lui Kogălniceanu, Alexandri și celebrii mari Români, cari vizitau pe Negri la moșia sa.

Întreaga statuă costă 28.000 lei sumă acoperită din subscripții, donațiuni, serbări etc.

Dintre vorbirile cari s'au ținut cu această ocaziune obținem:

Discursul ministrului Nenișescu.

Rând pe rând se toarnă în bronz de către patria recunoscătoare chipul celor trei stâlpi ai României moderne, Cuza Vodă, Negri, Kogălniceanu.

Tovarășii nedespărțiți în tinerețe și apoi când Cuza se ridică la domnie, ei devin Sfetnicii lui înțelepți. Câteși trei au avut acelaș ideal și au luptat cu însușiri deosebite la îndeplinirea lui.

Cuza Domnul român curajos, Kogălniceanu, sfetnicul executor fără șovăire, Negri, apostolul propovăduitor fără preget al marilor idei! Din activitatea sa, dela Paris, din neobosită propovăduire dela Mânjina din activitatea sa, ca ministru și ca vice președinte al primei adunări Moldovenesti din activitatea sa ca agent diplomatic la Viena și la Constantinopol și până ce se reîntoarce iar la Mânjina, viața lui C. Negri ni se arată ca o împletire minunată din credință și iubire de țară; însușiri prin care a strălucit și cu care a încălzit pre oamenii din vremea lui.

Negri a fost un apostol în aderăratul înțeles al cuvântului. Viața lui e iubire de țară, credință în viitorul ei, desinteresare

tatea Dite, trebuie să se ia ca echivalentă cu împărăția Satanei în senzul strict al cuvântului.

23) Turnurile cetății Dite înconjurată cu zid, Dante le chiamă moschee parte pentru că să nu amestece nimic creștin în locul acela de confuzie eternă, parte pentru că moscheele turcești au *minarete înalte*, în forma turnurilor, din vârful cărora preoții chiamă pe credincioșii să adore pe Allah.

27) Intrarea în cetate o păzesc Ingerii răi plouați din ceriu. Se zice plouați, ca să înțelegem numărul lor nesfârșit de mare. Tot aceasta o indică și numărul *mai mult de o mie* din șirul prim. E număr determinat, în locul unui număr nedeterminat.

28) Scutul dat de Virgiliu lui Dante în mai mult de 7 rânduri, e înșirată așezat detailat în cele 8 cânturi. Li dădu-se ajutor contra lupoacei, contra lui Caron, a lui Minos Cerberus, Pluto, Flegias, Filippo Argenti etc.

34) „Să nu te temi, căci nime al nostru pas nu-l poate opri, cât timp mi-e dat de atare.“

Sub acel atare, se înțelege Dumnezeu, a cărui voință e putință. Virgiliul mângăia pe Dante, că, cu toată împotrivirea diavolilor tot vor răzbate în cetatea Dite, de vreme ce așa e voia lui Dumnezeu.

37—41) Diavolii, cu toate explicările date de Virgiliu lor nu cedază, ci zăvoresc porțile, năvălind cu toți ca spre apărare.

Virgiliu se întoarce deci înapoi fără rezultat, și încludat, explicând lui Dante, că această cerbicioșie au mai repetat-o ei la și mai largă poartă (vezi cânt. III) când s'a scoborit în limbă Dl Hristos. Dar acesta a frânt porțile acelea vecinice. Și de atunci rămân deschise în veci!

42) Dar iată-l fără de soți prin lumea moartă.

Dineoace de ea pe calea ce-am bătut-o, Acel ce ne va nfrânge această poartă.

Persoana, despre care se amintește în acest vers, este trimisul cerului, Ingerul, care în cânt 9 deschide porțile de fer a cetății Dite și astfel deschide dram poșilor spre *infernul profund*.

Prosa.

VIII.

Urmând vă spun că mult mai înainte De-a fi sub poala turnului pe cale Priveam țintit la vârful lui ferbinte.

Cum două flăcărui scoteau signale, Și alt foc, de unde ochiu-abia mai poate Zări în adânc și da răspuns din vale.

Mă 'ntoarcei deci spre-acel ce știe toate Ce zice-acest de-aici? Și ce-i răspunde Al treilea foc? Am zis „și cine-l scoate?“

Iar el: mai sus pe mucedele unde Pe cel chemat vedea-l vezi cum scoboară Al bălții fum de nu ni-l va ascunde.

Săgeata de pe arc nici-când nu zboară
Mai repede prin vânt decât
De ani văzui acum o luntrișoară.

Cu strigăt mare-un singur lopătar
„Spurcate duh ei iatămi-te 'n mână“
O Flegia, Flegia, sbieri acu 'nzădar.

Vorbi Virgil, al tău el n'o să fie
Mai mult decât trecând 'ast lac murdar
Cum cel-ce vede-o rea 'nșelătorie.

Făcută, lui sta trist, așa de-odată
Și Flegias fie 'n ascunsa lui mânăie
Descrisă 'n luntre apoi iubitul tată.

Și eu în ea; — că e 'ncărcată
Când furăm deci în luntre — apoi, văzui.

Porni bătrânul vas brăzdând mai tare
Decât făcea de-alt rând cu morții lui.

Pe când plateam pe-a morții baltă mare
Eși murdar o umbră 'n fața mea:
Tu cine ești de vii având suflare?

Da viu, am zis, dar nu voiu remăștea.
Dar tu, cel plin de glod astfel, tu cine?
Mă vezi că-s duh că plâng, răspunse ea!

Rămâi atunci la plâns și la suspine,
Spurcate duh, căci bri și cât noroiu
Ți-e prins pe-obraz, cunoscu-mi-te bine!

El mânil le-a 'ntins spre luntre-apei,
Pățitul duce-al meu însă-l împinse
Și-a zis: la câni, în baltă-vă înapoi!

până la uitarea de sine. Iubirea lui de țară a fost iubirea apostolului convins și desinteresat, care dă tot și nu primește nimic, și care tocmai de aceea atrage în jurul ideilor sale discipoli, cari duc apoi mai departe cuvântul propovăduitor. Credința lui Negri în viitorul țării noastre a fost atât de mare, în cât în tot ce a crezut s'a împlinit. A crezut în unirea țărilor surori, în secularizarea averilor mănăstirești și improprietărea țăranilor și ele s'au îndeplinit.

A isbutit în toate pentru că era cu desăvârșire desinteresat.

Mărirea nu l-a atras când i s'a oferit demania, iar popularitatea nu l'a ademenit. Cu adevărat cetățean, odată opera sa terminată el intră în rândurile aceluia pe cari i-a iubit și pentru care a muncit.

Și fiindcă ai crezut mult și ai iubit mult, amintirea ta Negri va rămânea veșnic trează în noi Români iar în momentele grele cu toții să luăm pildă dela marile tale daruri sufletesti.

*Din discursul
N. Iorga.*

„A fost o rază curată, bucurasă că se poate cufunda în lumina zilei ce se deschide.

„Să ne dăm seamă bine de însemnarea morală a acestui monument. Ridicat tocmai azi, de-asupra egoismului fanatic de sine, a spiritului de facțiune gata să sfâșie și patria, a oricărui ideal, el înseamnă, nu numai omagiu unei națiuni adus virtuții politice fără de plată, ci și îndatorirea solemnă, din partea tuturor celor buni, de a urma, spre cinstea țării și triumful moravurilor bune, acest nemuritor exemplu. Căci o țară nu se poate clădi nici pe cel mai nețăgăduit avânt al unui suflet genial, care urmărește cu mândrie sborul aripilor sale puternice și încă mai puțin pe mărăciunii

impleticiți al dibăcei politice, ci numai pe nemișcata piatră de temelie a caracterelor ce s'au jertfit pentru ca să crească o patrie. Și nu poate fi o mai mare jignire pentru astfel de eroi ai biruinței asupra patimilor omenești, de cât profanarea prin zbuciumul neînfrânat al patimilor, capriciilor și poftelor, a templului pe care jertfându-se, l-au ajutat să se ridice.

Prin scris și prin învățământul școlilor sântem datorii a face ca România de mânie să fie vrednică în ce privește puritatea ideală de începuturile ei. Și înaintea chipului aceluia, care i-a dat mai mult din ființa sa pamântească: glorie, bogăție, fericire, s-o făgăduiască oricine mai are simțul celei mai înalte datoririi a unui educator.

***

Se cade, ca acum când se desgroapă amintirea acestui mare bărbat, să ne plecăm și noi în fața chipului său ridicat pe svelu, înramat în nepitoarele forme ale bronzului; în fața umbrei atelului care s'a jertfit pentru binele neamului îndeobște.

Internatul Vancean de fetițe în Blaj.

Publicare de concurs.

Până în ziua de 15 August a. a. c. se publică concurs pentru susceperă tinerimei în Internatul Vancean de fetițe din Blaj. Condițiile de primire sunt:

1. Pentru o elevă sunt a se plăti pe un an școlastic 360 cor. solvibile în două ori cel mult patru rate egale anticipative. Elevele, cari vor să învețe muzica instrumentală vor solvi separat taxă moderată. Separat are să se plătească și didactul de 22 coroane 60 fileri pentru cele din clasele civile.

2. Fiindcă elevele vor avea să poarte vesminte uniforme, se vor solvi pentru aceste

câte 36—40 cor. după vârsta fieștecăreia. Uniforma aceasta constă din două șurte cu mâneci, două pălării, — una de iarnă și alta de vară, — și din o toaletă.

3. La intrarea în Internat fieștecare elevă are să fie prevăzută cu: 4 toalete simple, câteva șurte, jachetă de iarnă și primăvară, 1 năframă mare, 1 năframă mică și 3 de cap, 6 camisoane, 6 pantaloni, 6 fuste, 6 serviete, 18 batiste, 8 părechi de ciorapi, 2 părechi de păpuși, 1 păreche de pantofi, 1 perie de dinți, 1 perie de cap, 2 perii de încălțăminte, 1 plapomă, 1 saltea de pae, 2 pepteni, 1 țol de lână, 2 perini, 4 fețe de pat, 4 fețe de perină, 2 cuferte de pat din giolgiu alb, 1 lighian de spălat, 6 ștergere, 4 ștergătoare de lighian, 1 ținătoare de săpun, 1 păhar, 1 ulcea de tinichea și tacâm (lingură, furculiță, cuțit și linguriță).

Pentru suma solvită fiește care elevă va primi:

1. Instrucție în studiile prescrise pe clasele I—IV elementare și I—IV civile, educație religioasă-morală și deprinderi în conversație maghiară și germană.

2. Locuință în etajul institutului în sale mari, sănătoase și luminoase, provăzute cu mobilierul de lipsă.

3. Vipt întreg și anume: a) la dejun cafea cu lapte, b) la amiază 3 plese, c) la cină 1—2 plese. Intre aceste, la 10 ore a. m. și 4 ore d. a. câte o jamblă. Pachete de ale mâncării se permite elevelor să primească numai la sărbătorile Nașterii Domnului și ale Paștilor.

4. Spălat, luminat și încălzit. În fiește care lună elevele vor lua câte o baie, care le costă la an 2 cor.

5. Instrucție practică în cele economice, întru cât instrucția de sub-1. lasă răgaz.

La cererile pentru primire au să se alătore: extras de botez, testimoniu de pe clasa absolvată, atestat medical despre sănătatea elevei, atestat de vaccinare și revaccinare

Cu brațele-apoi gâtul mi-l cuprinse,
Pe obrazi m'a sărutat, și: Suflet bun
Ferice acea ce 'n stnul ei te 'ncinse.

Nimic frumos de-acesta se poate spune,
Căci fu în lume persoană orgolioasă
De aceea-l prind și aici mâinii nebune.

Căți nu se cred regi mari, iar dacă mor
Ca porci aci 'n putoare-o să se 'nfunde
Cumplit dispreț lăsând în urma lor!

O, cât de mult ași vrea să se cufunde
Acesta 'n lac am zis, să-l văd scufuns
Cât timp suntem plutind pe-acestea unde!

Tu n'ai să fii la mal el mi-a răspuns
Vedeai-vei ce-au să-i facă lui fărtații
Și-ast der al tău va fi împlinit de-ajuns.

Și-am și văzut curgând înoroiații
Cum viu mi-l înhățară, — astfel
Că dau și azi Proniei laude și grații.

Și toți strigau: Pe Argenti, acum! Și-acel
Toscan infumurat, ca scos din minte
Cu proprii dinți fășii rupea din el.

Aci-l lăsa și nu mai pierd cuvinte
Ci-un țipet mare, de m'umplu florul,
Mi-a 'mpins atent privirile 'nainte.

S'apropie-acum, mi-a zis conducătorul
S'apropie-acum, cetatea zisă Dite
Cui mult îi e și rău bătut poporul.

Iar eu: acum încep mai lămurite
Moscheele din ea să-lé discern
Și roșii parc'ar fi din foc eșite.

Iar el: „sunt roșii-așa de foc etern
Ce 'n ele-arzând, le 'nvinge-atât de tare
Cum vezi aci 'ntratât de jos infern“.

Intrarăm și pe-adâncă groapă care
E brâu cetății-acei nemângăiate
Al cărei zid de fier a fi se pare.

Nu făr' un mare-ocol apoi ce-l dete
Sosi luntrașul și-unde cu mânie
Sunteți la porți, eștiți a zis, și stete.

Văzui pe porți mai mulți decât de-o miie
De cei plouați din cer, strigând de sus:
Cum poate acesta, viu fiind, să vie.

Prin lumea morții pân' aici adus?
Dar bunul meu Virgil un semn le dete
Că are-un lucru tainuit de spus.

Mai blând atunci turbata bandă stete
Să vii tu singur! Viul dintre voi
Ce are 'ndrăzneală viu să ni-se arete.

El singur făcă-și drumul înapoi.
Să 'ncece deci! Iar tu cel ce-l aduse
Prin loc așa de-adânc, vei sta la noi.

Gândiți acum pe ce cărbuni mă puse
Căci eu de-aici să ies n'am mai crezut
Când groazuicul atari cuvinte-mi spuse!

O dulce duce-al meu, ce sigur scut
De șapte ori mi-ai dat, și mainainte
M'ai scos din moartea grea 'n care-am căzut.

Să nu mă lași ca mort, să-ți fie aminte!
De avem de-aici oprit' ori-ce cărare
S'o rapem grabnic înapoi părinte!

Să nu te temi, căci nime-al nostru pas
Nu-l poate-opri, cât timp mi-e dat de-atare.
Așteapt' aici, hrănind, cât ești rămas,

Scăzutu-ți suflet cu speranța 'n bine
Că 'n lumea aceasta n'am eu să te las
Așa s'a dus lăsându-mă 'n suspine

Iubitul tat' al meu și-am stat topit
Căci, da și un rășboiu purtau în mine
Eu n'am putut s'aud ce le-a vorbit,

Dar nici nu stete mult, și ei cu zorul
La porți, ca spre-apărare-au năvălit
Și 'n fața lui au tras pe porți zăvorul.

Și astfel afar' acum... rămase
Și 'neet apoi s'a 'ntors conducătorul
Cu ochii 'n jos și cu sprincene trase.

Pe ochi zicea 'n oftările durerii
Ce duh îmi neagă jalnicele case
Iar mie: că-s măhnit, să nu te sperii.

Noi tot vom birui acest popor
Ori-cât de mult să 'ncrede el puterii
Nu-i nou'-aceasta nebunie-a lor.

La mult mai largă poart'au mai făcut-o,
Și rupt de-atunci ea —și-are-al ei zăvor
Scrisoarea ei cea jalnic' ai văzut-o.

Dar iată-l, făr' de soți, prin lumea moartă
Dineoa de ea pe calea ce-am bătut-o,
Acel ne va 'nfrânge-aceasta poartă.

Rugările pentru primire au să se înainteze Preaveneratului Conzistor mitropolitan din Blaj, alăturându-se la fiște care o marcă de 45 filer, i pentru spedarea francată a rezoluției. Dela rugarea pentru primire nu sunt dispensate nici elevele, cari au mai fost în internat.

Blaj, 1 Iulie 1912.

Diracțiunea Internatului Vancean de fetițe.

Reviste.

Camera ungară. Prin autograt regal, Joi la 26 Iunie, dieta și-a încheiat ședințele luându-și vacanța de vară, până în 15 Septembrie. A și fost vremea, să cadă odată cortina, ascunzând straniile scene, cari mai în urmă, prin firile ridicol-aprinzătoare a unor conți hărăgoși, au fost luat chipul unei părueli formale.

Situația politică a stat pe cale de-a ajunge, la un punct grozav de odios iperșovinistului Tisza și tovarșilor lui; contele Tisza a observat prin viclenii-i ochelari de veghe, că a sosit clipa, când numai și numai sufragiul universal este centrul de gravitațiune a întregii situații politice.

Deci iată-l, în împrejurările încordate, ca salvator al periculoasei crize, înțelegând că dacă un singur moment va mai pierde, lucrurile vor face pasul fatal, pentru toate planurile ascunse, în culisele pseudo-doritorilor săi de binele neamurilor, cari stăpânesc această țeară.

Numitul conte s'a svrilit chiar în calea roților istoriei cum a zis dânsul, singurul remediu al situației aflându-l: în împedecarea sufragiului universal.

E fapt, că cele două partide beligerante în timpul din urmă au fost lunecat, pe panta patimii fără frâu, în valul unei situații absolut imposibilă, scoborînd camera la o treaptă care numai cu demnitătea ei nu se unește.

Folosirea forței brutale a înversunat la extrem pe opoziționali. Țara întreagă clocotește de adunările lor, prezentându-și națiunii idealul care-i călăuzește pe ei, cei aruncați din dietă, prin un singur gest al fenomenalului Tisza, cerând totodată sprijinul națiunii.

Culminațiunea la care au ajuns lucrurile, se vede, a provocat arătarea autografului regal, căreia nimeni n'a îndrăznit a i-se opune.

Până la toamnă cine știe, ce direcție va stăpâni situația politică de azi, în patria noastră.

Un adevăr rămâne neclintit însă și aceasta poate, că va fi îndrumător peste vacanță, tuturor acelor cari au suferit în urma neașteptatului *Deus ex machina*; va arăta mai limpede, ca ori-când că, gândul cel mai norocos; pasul cel mai dorit al masselor este pasul de gravitare cu o intenzitate, cât mai potențată spre centrul ce se chiamă:

Sufragiul universal.

Albania. Știri zilnice aduc vestea, că în Albania domnește o situație ciudată.

Guvernul otoman este prins între două focuri. Mediterana clocotește de colosul draughturilor italiene, până aproape de Bizanț, iar văile și potecele umbrite de munți prăpăstioși scapără de strălucirea armelor și ecourile glasurilor nemulțumite.

Albanii s'au resculat. Se spune, că ar fi fost sumuțați de către Bătrânii-turci, crezând că cu ajutorul acestora le va succeda să răstoarne domnia Junilor-turci, întocmai cum aceștia au purces.

Foarte mulți ostași turci cu comandantii în frunte s'au aliat cu resculații. Guvernul otoman a cercat să-i mulcomească.

Încercările de pacificare însă nu au succes, în urma pretenziunilor imposibile, ce le-au înaintat nemulțumiții.

Desertările din armata comună continuă și sunt temeri, că răsculații vor ajunge la o atare calmațiune, încât situația de mâne pentru actualul guvern turc să ajungă la o clipă fatală.

Nr. 1701/1911.

Bursele V. Stroescu.

Școale de măiestri tâmplari.

Concurs.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” dă la concurs următoarele burse din donațiunea de 10.000 cor. a d-lui Vasile Stroescu:

Două burse de câte 500 cor. pentru două calfe de tâmplar, care să urmeze cursurile de măiestri pentru tâmplăria de mobile și clădiri apoi cursul pentru industria casnică și sculptură la școala specială i. r. pentru lucrarea lemnului în Câmpulungul Bucovinei, cu scopul de a se desăvârși în meșteșugul tâmplăriei de mobile, în sculptură etc. Cursurile durează doi ani.

După terminarea acestei școale vor fi trimiși în străinătate ca să învețe confecționarea de jucării pentru copii.

Concurenții pe lângă cerere vor înainta următoarele acte:

- a) certificat de botez;
- b) certificat de școală;
- c) certificat de calfe de tâmplar;
- d) certificat de practica făcută;
- e) certificat de sănătate;

Bursierii la primirea bursei vor avea să deie o obligație iscălită de părinți sau tutori că după terminarea studiilor se vor stabili pe teritoriul locuit de Românii din Ungaria și în caz când s'ar deschide la noi o școală pentru industria lemnului să fie obligați a funcționa ca instructori la această școală cel puțin 5 ani.

Cererile pentru ambele categorii de burse se vor înainta biroului „Asociațiunii” Sibiu (Nagyszeben) Strada Șaguna Nr. 6 până la 21 Iulie n. a. c.

Sibiu, 22 Iunie 1912.

A. Bărsanu m. p. Oct. C. Tăslăuanu m. p.
prezident. secretar.

Noutăți.

Incepându-se partea a II-a din anul acesta, cititorii noștri, cari nu și-au achitat abonamentul, sunt rugați să și-l achite cât mai în grabă. Susținerea și îngrijirea foilor ne reclamă și nouă multe cheltuieli, dela cari cititorii noștri în rândul întâiu au datorință să ne subtragă. Și aceasta o vor îndeplini numai răspunzând avisului nostru!

Din dieceza Lugojului: În anul școl. 1911—12 în Dieceza Lugojului au absolvat următorii teologi: Solomon Armean abs. în Ungvar. Ioai Bejanu abs. Blaj. Ioan Bacău abs. Blaj. Ioan Cismaș abs. Ungvar. I. Oct. Lupeau abs. Timișoara. Ioan Mioc abs. Budaposta.

Carol și Elisaveta, suveranii României, vor cerceta pe împăratul nostru, la mijlocul lui August în Ischl. Vizita va dura două zile.

Vlaicu a mai câștigat un premiu de 1500 cor. la întrecerile de Duminecă, când meetingul de aviație s'a tacheiat.

Pentru cei năpăstuiți. Dl. prof. Dr. Ioan Nicoara din Gherla, a binevoit a dărui 5 cor. pentru frații nenerociți prin furtunile din luna trecută.

Noul tarif pe căile ferate ungare a intrat în vigoare, începând cu 1 Iulie a. l. c.

Advocat nou, Advocatul Dr. Fabius Gelesian aduce la cunoștință, că s'a deschis cancelaria advocațională în Lugojul-Român str. Timișoarei Nr. 36.

Schvaben balon-poștă al lui Zeppelin, care a început să funcționeze între localitățile Baden—Baden, Frankfurt și Düsseldorf în 28 Iunie a. c. a suferit o catastrofă îngrozitoare. S'a aprins esplodând totodată, cu o așa intenzitate uriașă, ca și cum ai slobozi de-odată mii de tunuri.

Cu ocaziunea exploziei s'au rănit vre-o patruzeci de persoane, între cari și inginerul Dürr: cel mai iubit amic al lui Zeppelin. Ferestrele caselor, până la mari depărtări s'au isbit de-olaltă, făcându-se țandări.

Zeppelin, care nu era de față, a fost încunostiințat telegrafice.

Amurii un mare bărbat de stat al Sârbiei, Milanovici, vestitul ministru de externe. În atare poziție ținea legături de preținie cu cei mai însemnați bărbați a-i Europei, bucurându-se de mari simpatii în cercurile înalte.

Moartea lui a produs o impresie profundă în întreaga Sârbia.

Vreme grea, s'a deslănțuit alaltăseară asupra orașului nostru și împrejurime. Alergarea, grămădirea și sfărmearea norilor în semi-întunecul amurgului — se succedau înfiorătoare. O frică înfiorată nu putea să nu cuprindă inima oricărui în fața fierberii din văzduh; ne venea să credem, că vre-o erupere de nori, este inevitabilă. Cielul ne-a ocrotit însă de astă-dată, întreagă ura bolții desvâindu-se în șerpuiți de fulgere, cari cuprindeau aproape întreg orizontul și în urmă apoi într-o ploaie ropăitoare repede, repede cu picuri mari...

— Vifore mari se anuntă și din alte părți — se vede, că și asupra noastră vre-o fășie din acele vifore, — a lunecat.

MAI NOU.

— știre telegrafică —

In Consistorul plenar ținut astăzi în 2 crt. episcopul Radu a enunțiat deschiderea Seminarului teologic român unit din Oradea-mare pe ziua de 1 Sept. 1912.

Partea Literară.

Câteva date privitoare la Trecutul meseriilor și negotului în orașul Blaj.

— Conferință ținută la Societatea meseriașilor români din Blaj, în 17 Martie 1912.

Reînvierea trecutului totdeauna ne aduce un folos real: *din cele trecute vremi putem cunoaște cele viitoare.*

Pentru aceea mă îndrept și eu de astă dată spre o parte a trecutului Blajului; pentru aceea vreau să reimprospetez astăzi câteva nume de ale vechilor Dvoastră înaintași, cari au trecut și ei ca vremea, și coborându-se în morminte au îngropat deodată toată amintirea. Parecă toată munca lor au fost numai urme pe năsip, cari le suflă vântul, că să nu se mai cunoască. Azi nici numele lor nu se mai știe, ca și când n'ar fi fost!

Cu toate acestea acei simpli, modești înaintași ai Dvoastră la vremea lor au implinit și ei o datorință, o muncă cinstită, prin care foloseau nu numai familiei lor, dar și neamului românesc. Căci ei au pus primele temelii unei vieți orășenești, unei clase mijlocii în orașul acesta, care mai înainte nu era. Cu ei s'a început viața industrială și comercială pentru Românii din ținuturile aceste; pentru aceea, oricum ar fi fost viața și munca lor, ea merită să fie desgropată, încât se poate; merită să căutăm cu pietate la aceia, cari la vremea lor au muncit cu cinste și pe terenele aceste de muncă la noi multă vreme nebăgată în seamă, dacă nu chiar desprețuită.

Ori cât ași dori să vă desfac întru toate amănuntele vieța și munca acestor rude ai Dvoastră și pioneri necunoscuți ai industriei și negotului românesc, trebuie să mărturisesc înainte, că cele ce voiu spune de astă dată, vor fi numai crâmpene din trecutul meseriașilor și negustorilor Blajului.

Altmintrelea azi nici nu se mai poate face o istorie bine încheată a meșteșugurilor și negotului din Blaj în vremile vechi, lipsind aproape orice informație de lipsă.

Intr'alte orașe a scrie, a vorbi despre trecutul meseriilor și negotului, chiar nu e lucru greu. În lada brezelor sau țehurilor se află tot felul de scrisori, însămnări și protocoale referitoare la vieța societății. În Blaj însă meseriași și negustorii noștri nici când nu s'au întrunit în astfel de corporațiuni, care se apere interesele membrilor, și să lucre mai intensiv pentru înflorirea branșei lor. De era și în Blaj măcar un țeh, cum erau țehuri puternice românești în Brașov, Sibiu, Făgăraș și Hațeg, industria și negotul în Blaj în totdeauna ar fi stat cu mult mai bine, și azi eu încă ași fi în situația de a vă spune mai număroase, mai detaliate și mai interesante lucruri. Astfel va trebui să ne mulțumim cu ceea ce am avut, cu ceea ce au fost vechii noștri meseriași și negustori, potrivit cu starea noastră economică, industrială, comercială și culturală de pe vremuri.

Inceputurile Blajului românesc.

Blajul începu a fi în vremuri foarte îndepărtate, cu 6 veacuri și jumătate mai înainte, dar până târziu n'a fost al nostru. La 1681, când îl stăpânea familia principelui Apaffy, era numai un sat, curat, care abia număra 23 familii, unde se înțelegea și bucătarul, găinarul și alți servitori dela curte. Din aceste familii, una singură e românească, a lui Toma Krisan.¹⁾

Dar dela data aceasta Românii încep a se spori. În anul 1726 între cele 16 familii de jobagi din Blaj s'au aflat 2 familii românești, a lui Gavrilă Kirnacz (Cârnat) și Ioan Stirbecz (Știrbuț); iar din 17 familii de zileri, unsprezece au fost românești, și anume: familia lui Ilie Rajka, Petru Vilkan (Vulcan), Mărian Vilkan, Petru Zejk, Ioan Frecza (Frătilă?), Ioan Puțkar, Andreiu Racz, Simion Ruszu, Chirilă Puskás, Petru Gorgian și Ioan Czigar.²⁾

La 1733, când Episcopul românesc făcea o conscripție a tuturor credincioșilor săi din Ardeal, în Blaj erau nu mai puțin de 23 familii românești unite, cu 115 suflete, și aveau și biserică.³⁾

Oraș românesc deveni înse numai după ce se mută aci episcopia românească dela Făgăraș.

Pe vremea lui Mihail Apaffy Blajul era locul celor mai desfrânate saturnalii. Când sosea, când petrecea aci, principele, Blajul resuna de veselie ospetelor sale. Secretarul său, Alapy, numai atâta însemna în Ziarul său cu aceste ocaziuni: »Azi am luat masa în Blaj, și de acolo am plecat la Mihail; mort de beat». (»Ma Balázsfalván ebédeltünk, s onnam Mihálczfalvára mentünk; félig részeg») Bietul secretar caracteriza în deajuns cu aceste cuvinte masa principelui din castelul Blajului.

În 50 de ani înse toate s'au schimbat. Locul saturnaliilor și a bețiilor fără păreche de mai înainte s'a premenit în lăcașul Vlădicului românesc, și în locul chiotelor ne-bune deodată, acum se înălțau spre ceruri cucernice glasuri de imnuri și rugăciuni, și de odată sute și mii de priviri se ațintiră spre Blaj, de unde se aștepta toată nădejdea neamului.

Marele episcop, Ioan Inocențiu Micu Klein (1728—1751), fondatorul Blajului, al Blajului românesc, când a întemeiat orașul, avea planuri geniale, adânc tăietoare în viitorul neamului românesc.

Chemat să conducă într'o vreme atât de critică destinele unui popor, bine știa, că neamul românesc pe toate terenele are lipsă de îndrumare, de elementele cele mai primitive.

Pentru aceea, când a fondat Blajul, la 1738, el își propuse să facă din Blaj un centru pentru toate lipsele culturale ale Românilor. El nu se mărgini, să ridice aci o reședință episcopescă, o mănăstire și câteva școlii, ci căuta ca Blajul să fie deodată și un centru economic, industrial și comercial pentru întreg poporul său.

¹⁾ După Urbariul dominiului Blajului din 1681.

²⁾ Urbariul dominiului fiscal al Blajului din anul 1726.

³⁾ Vezi Șematismul Arhidiecezei Metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, pe an. 1900, pag. 187.

⁴⁾ Citat la Téglás Gábor, în «Fővárosi Lapok» an. 1877, nr. 258.

Spre acest scop, el aduse din toate părțile coloniști români, mai ales industri-ași și comercianți, dându-le pământ și loc de casă, pentru niște taxe minimale. De aci numirea de taxaliști, ce se da acestor locuitori, cari, alături de jobagi, sunt cei mai vechi locuitori în Blaj.

Și fiindcă în oricare centru economic, industrial și comercial, piața este o condiție neapărată pentru întreagă învârtirea, el a croit cu mâna sa proprie piața cuadrată, largă și frumoasă a Blajului, care este unică în felul său, chiar și între piețele orașelor mai vechi din Transilvania.

Iar, ca să asigure ridicarea orașului, viitorul pieței și bunăstarea industriișilor și negustorilor Blajului, episcopul Klein a exoperat și privilegiul de a se ținea târguri. Un fel de târg Blajul avea și mai înainte, care se ținea Dumineca; dela Klein târgul de săptămână s'a pus pe Joia, iar târguri mari se țineau trei pe an, unul la Dumineca Floriilor, al doilea la Sf. Măria mare și al treilea la ziua Sf. Nicolae.

Planurile episcopului mucenic au fost încununat cu splendide succese. În răstimp de 5 ani dela mutarea sa în Blaj, Blajul fu ridicat la rang de opid, iar până la 1747 locuitorii orașului se înmulțiră peste așteptare. În acest an Blajul are 31 familii de taxaliști, orășeni, cei mai mulți români, cari pentru loc de case și la câmp plăteau în total suma de 212 fl. pe an.

Nu va fi fără de interes, să cunoaștem, cari au fost cele dintâi familii, cu cari s'a început vieța de oraș a Blajului. Aceste sunt familiile lui

1. Iovul Iminovits,
2. Radu Muntyán,
3. Tanasie Vasiliovits, cantorul bisericii.
4. Onu Muntyán,
5. George Foksan,
6. Szirb Sándor,
7. Axentyie Muntyán,
8. Dumitru Moldovan,
9. Nobilul Demetriu Muntyul, nepotul episcopului,
10. Vulcan Șandru,
11. George Krismayer, bucătarul episcopului,
12. Ioan Kőmives,
13. Gaspar Roth,
14. Kretsun Apolzan,
15. Toader Moldovan,
16. Nobilul Alexandru Benyoi, notarul curții episcopicești.
17. Onoratul Popa Oprea, la anul acesta era mort,
18. Todgye Rajka,
19. Rad Kosoknyán,
20. Rajtar Juon,
21. Vasilie Moldovan,
22. George Dobrai,
23. Nobilul Opra Muntyul, nepotul episcopului,
24. Anastasie György,
25. Nobilul Tat Nicolae, rudă a episcopului,
26. Ianțu Muntyán,
27. Paul Kőmives,
28. Venceslau Szeyoda,
29. Akym Rotar, ciurpirău,
30. Dumitru Rotar,
31. Dumitru Turcu, care aci s'a făcut creștin.

Din aceste 31 familii s'a ridicat în cetel cu incetul orașul Blajului.

La acelaș an, care este 1747, mai erau în Blaj încă 14 familii de iobagi, în cea mai mare parte unguri, și 39 familii de zileri; iobagii locuiau în Blaj sat, iar zilerii, cei mai mulți, sub hurubi, și se numiau și hürubași¹⁾.

Episcopul Klein, care aduse în acest oraș primii meseriași și negustorii, n'avu fericirea să-și vadă încununată opera sa mare; trebui să-și părăsească orașul și turma, și să moară în exil. După depărtarea sa la Roma, nu se mai ocupa nime de soarta meseriașilor și negustorilor de aici.

Multă vreme nu știm nimic despre ei, dar pentru aceea, toți au rămas la locul, au trăit și mai departe, și s'au dezvoltat în săul lor, cum au putut.

(Va urma)

Dr. Ioan Rațiu.

In noapte.

1

Mă farmecă graiul atâtor vrăjiri
Cu șopțele tainelor multe...
— Acuma-s măestrele ceasuri, acum...
...Urechea-mi s'apleacă s'asculte..

— Așteaptă să-mi sfârtic veștmântul de lut.
Sub pulberea albelor stele...!
Viață, viață mi-e frică să las
Cortina din mâinile mele!

2.

Lumină de lună. Râd stelele'n lac
S'aud filomele'n dămbra
Dorm apele'n vale, armindenii tac
Șatâta tăcere-i în slavă,

Că palele stele ce lunecă rar,
Din tainicul ceriului sfeșnic,
Par lacrimi de aur căzute'n adânc
Din ochii Părintelui veșnic...

T. M.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

O vișoară piesă populară în 3 acte de *Octavian Prie* (pag. 99). Se află de vânzare la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj și costă 60 fil. plus 10 fil. porto.

Vatra familiară. Indemnuri și sfaturi pentru viața casnică. Cea mai potrivită carte pentru săteni! Cuprinde sfaturi creștinești și în o foarte frumoasă limbă populară. E editată de societatea de lectură a Clericilor din Seminarul Blajului. Se află de vânzare la orice Librărie românească. Prețul 30 bani.

A apărut din Biblioteca „Minerva” următoarele broșuri Nr. 115. Simonis: *Pagini române* traducere de I. Constantinescu Delibaia, cuprinzând două povestiri din viața veche a romanilor: *Ospățul lui Lucullus* și *Cunună în Cartago*. După fiecare povestire se dau lămuriri prețioase despre oameni și obiceiuri.

¹⁾ După Urbariul dominiului Blajului, din 1747.

Nr. 116 Balzac: *Amorul născut* traducere de D. Karnabatt, e un roman inedit a marelui scriitor francez, a apărut de abia în timpul din urmă.

Nr. 117. Lungianu: *La Cruce, icoane* dela țară, cuprinzând cinci povestiri din viața țerânească.

Din Biblioteca populară a *Asociațiunii* a apărut:

Nr. 12. *Povestile unchișului sfătos, Hercule* de Petre Ispirescu. Prețul 30 bani.

Nr. 13. *Cum să trăim?* Povește doctorești de dr. Aurel Dobrescu, prețul 30 bani, *Povestiri pentru copii și tinerime* publicate de Radu Prișcu și Didi Musler. Brașov.

Școala românească din Ungaria în anul 1911 de dr. Onisifor Ghibu, Sibiu prețul 50 bani.

Cum s'ar putea asigura viitorul școlii românești din Ungaria, de un dascăl din Ardeal.

Verbele auxiliare: sunt, am, voi, de dr. Octavian Prie profesor gimnazial în Blaj. Se poate comanda la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj. Prețul 60 fil. + 5 fil. porto.

A apărut: *Elemi Népiskola Ertesítő könyveske* — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Carte de citire maghiară pentru clasele: V. și VI. a școlii primare cu limba de propunere română, de Ioan F. Negruișu și Petru Ungurean. Carte aprobată pentru școlile primare prin ordinul ministerial Nr. 5,9421—1910.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Publicare de concurs.

La Administrațiunea centrală capitulară s'a înființat în mod interimar un post de practicant, cu salariu anual de 1200 cor. și 200 cor. rețut de cortel.

Cei ce reflectează la postul acesta, să-și îndrepte cererile însoțite de documentele de calificatiune, la Administrațiunea centrală capitulară până cel mult în 15 Iulie 1912 st. n.

Informațiuni mai detaliate dă Administrațiunea capitulară.

(72) 3-3

INVĂȚĂCEL.

Să primește în Prăvălia de manufactură și mărfuri curente un băiat care a absolvat 1—2 clase gimnaziale sau asemenea școli.

Pe lângă limba română să recere vorbirea unei limbi a patriei.

A se adresa la

August Stupariu

Blaj

(71) 4-6

Balázsfalva—Blasendorf.

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saloane, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlőcsi-utca 7. sz.
(88) 75—104 (Központi városháza mellett).

La Tipografia Sem. din Blaj—Balázsfalva, se primesc

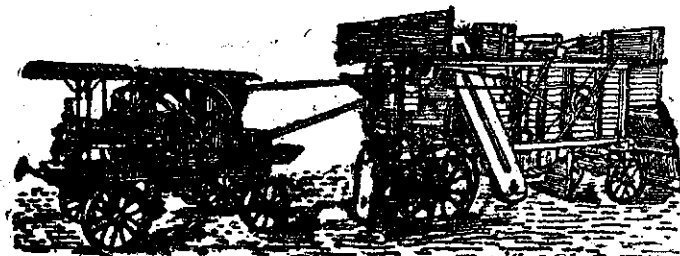
Doi învățăcei,

cari să fie absolvați cel puțin 2 clase gimnaziale, și să fie din casă bună.

NOUĂ FIRMĂ ROMÂNEASCĂ.

IOAN V. FÊT

BUDAPESTA, Nagymező-utca 36. ^{1/2}

Motoare cu benzin, ulei brut și gaz, dela 3 HP. în sus.

Tot felul de mașini și instrumente agricole, ca: **Treerătoare cu motor**, mânăș și mânăș, pluguri, grăpi etc. Pompe de fântâni și incendiu cu forță motorică. **Mori**, **Mașini de sămănat cu mânăș**, cari în urmă iefinătăței, precisiunii și manșării ușoare sunt indispensabile pentru fiecare agricultor.

Prețuri moderate, catalog ilustrat și preliminar la dorință gratis și franco.

(55) 19—20

Săpunul-cosmetic

desinfectant Szt. László

din Cluj (al lui Heinrich), ajuns acum la renume mondial, e o adevărată comoară la casă. Este un prezervativ sigur împotriva boalelor infecțioase. Afară de aceasta, pe lângă substanțele sale distinse, de a ridica fineța pielii, prin mireazma sa de tot aleasă a devenit un articol cosmetic de primul grad.

Se poate căpăta pretotindine. Prețul unei bucăți e 70 fileri.

(89) 3-?

Cadou de sărbători!

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freac 220 cor.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la *Librăria sem. teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul tabloului cor. 150 fil.

Concurs.

Pontru edificarea școlii gr.-cat. din Velcheriu (Mező-Velkér) protopopiatul Pogăceleii se escrie concurs de licitațiune minuendă, ce se va ținea în 16 Iulie a. c. st. n. la 10 ore înainte de amiază.

Doritorii concurenți sunt datorii a depune 10% ca cauciune, înainte de începerea licitațiunii minuendă — dela suma ofertului lor, în gata ori în hârtii de valoare — tro-ungară.

Senatul școlastic își rezervă dreptul de a alege dintre întreprinzători pe acela, care ar presta garanția mai mare, și săr vedea mai capace, fără de a lua în considerațiune pe cel mai ieftin licitante, care va da senatului școlastic garanția cerută.

Planul, preliminarul, contractul și condițiunile de licitare se pot vedea în cancelaria parohială din Velcheriu înainte de licitare în orice timp.

Velcheriu, 24 Iunie 1912.

Oficiul parohial gr.-cat. al Velcheriului.

(78) 2-3

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I, carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeestilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I, legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II, care e în lucrare.

Prețul tomului II, se va fixa, ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f. 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
începutul anului 1911	K. 5,275,798-28
Capitale asigurate pe viață achitate	5,146,556-36
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1911	foc „ 127,763,744-
	viață „ 10,981,322--
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2,520,492--

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 66-?